

«...у цямніцы быў, і вы прыйшлі да Мяне»

«Я ўбачыў у гэтым папраўчы патэнцыял»

Гутарка з начальнікам аддзела выхавальчай работы са спецкантынгентам у папраўчых установах, следчых ізалятарах і лячэбна-працоўных прафілакторыях упраўлення арганізацыі папраўчага працэсу Дэпартамента выканання пакаранняў МУС Рэспублікі Беларусь падпалкоўнікам унутранай службы Дзянісам ПАЎЛЕНКАМ.

— Дзяніс Аляксеевіч, раскажыце, як нарадзілася ідэя атрымання духоўнай адукацыі ва ўстановах сістэмы выканання пакаранняў МУС?

— Я ўсё жыццё працую ў сістэме выканання пакаранняў: заканчваў крмінальна-выканаўчы факультэт Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, магістратуру на кафедры крмінальна-выканаўчага права і крміналогіі гэтага факультэта і дысертацыю пішу на гэтай кафедры. Уся мая служба звязана з выхавальчым блокам. Мая прафесія — выхаванне тых, хто спатыкнуўся. Мы заўсёды шукаем новыя падыходы да змянення асобы чалавека.

Законы педагогікі кажуць, што адным толькі прымусам выправіць чалавека немагчыма. Папраўчы працэс мае на ўвазе матывацыю чалавека да асэнсаванай работы над сабой. Пра гэта кажуць многія пенітэнцыярныя псіхолагі і педагогі савецкага і іншых перыядаў. Чалавек павінен імкнуцца да добрага, і яму павінна быць цікава. Заўсёды шукаем такія кірункі. Адзін з іх — праваслаўная вера. Я шмат цікавіўся вопытам Расійскай Федэрацыі, у прыватнасці, работамі псіхалага Міхаіла Хасьмінскага, прафесара Аляксея Восіпава.

Мяне зацікавіла тое, што Хрыстовы запаведзі супадаюць з падыходамі псіхалогіі. Напрыклад, хрысціянства называе зайздасць грахом і вучыць ад яе пазбаўляцца. Псіхалогія лічыць зайздасць самай таксічнай эмоцыяй, якая разбурае яе ўладальніка. Дараванне людзям іх правінаў на мове псіхалогіі азначае — не захрасай на крыўдзе. Акцэнтуйраваны тып асобы — гэта той, хто не дараваў. Нездарма хрысціянскія ісціны называюць нормамаі сацыяльнай гігіены, яны неабходныя для захавання здаровай асобы і здаровага грамадства.

Я ўбачыў у гэтым папраўчы патэнцыял. А калі даведаўся, што існуе дыстанцыйны фармат навучання на біблейска-багаслоўскіх курсах Гомельскай епархіі Беларускай праваслаўнай царквы і пазнаёміўся з выкладчыкам Мінскай духоўнай семінарыі Сяргеем Калдзекам, то агучыў яму ідэю наладжвання падобнага фармату для выкладання асноў праваслаўнай веры для падапечных нашага дэпартамента. Лічу, што пра Біблію павінен раскажваць прафесіянал, і раскажваць сістэмна, а не агульнымі словамі.

У сістэме выканання пакаранняў ёсць вопыт дыстанцыйнага атрымання адукацыі. Мы, дарэчы, сталі ў гэтым аднымі з першапраходцаў на постсавецкай прасторы. У 2015 годзе ў жаночай калоніі адкрылі першы цэнтр дыстанцыйнага доступу да электроннага адукацыйнага асяроддзя, і асуджаных з таго часу атрымалі магчымасць навучацца ў ВНУ. Да 2023 года такая магчымасць была ўжо ва ўсіх калоніях. Таму ідэя дыстанцыйнага атрымання багаслоўскай адукацыі з'явілася не на голым месцы.

Сяргей Калдзека данёс нашу ідэю архіепіскапу Навагрудскаму і Слонімскаму Гурью і той падтрымаў. Так з'явіліся дзевяцімесячныя курсы Мінскай духоўнай семінарыі, заняткі на якіх праходзяць па суботах цягам дзвюх гадзін з дапамогай платформы ZOOM. Гэта — пачатковая духоўная адукацыя. На курсы маглі паступіць усе ахвотныя. Стартвалі яны 1 кастрычніка 2022 года. Спачатку запісаліся 300 чалавек, пазней засталіся 200 з 32 устаноў. Гэта і ЛПП, і калоніі для асоб, якія раней адбывалі пакаранне, і калоніі для асоб, якія ўпершыню адбываюць пакаранне, і выхавальчыя калоніі, і жаночыя, і калонія асобага рэжыму. Ад 1 да 20 чалавек

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

ад кожнай. Самыя вялікія групы склаліся ў ВК № 15 і ВК № 2.

— Адбору сярод ахвотных не было?

— Было невялікае сумоўе. Галоўны крытэры — наяўнасць жадання. Вядома, мы адразу звярнулі ўвагу слухачоў, што калі яны абралі вывучаць багаслоўе, то і ў паўсядзённым жыцці павінны кіравацца адпаведнымі каштоўнасцямі. Бо нелагічна разважаць пра чысціню душы і, скажам, брыдкаслоўіць. Дарэчы, там, дзе сфарміраваліся вялікія групы — 15—20 чалавек, склалася і адпаведнае мікраасяроддзе, дзе гэты прынцып стаў натуральным.

Мы не абмяжоўваем людзей па відах злачынстваў. Калі мы накіроўвалі дакументы ў духоўную адукацыйную ўстанову для залічэння, то не ўказвалі артыкул Крмінальнага кодэкса, па якім чалавек асуджаны, і нават установу не ўказвалі — толькі горад.

Па заканчэнні курсаў тыя слухачы, якія жадалі, маглі пісьмова здаць комплексны дыферэнцыраваны экзамен. Такіх аказалася 165 чалавек. Было дазволена карыстацца канспектамі. Усе здалі паспяхова і атрымалі сертыфікат з подпісам правячага архіерэя — архіепіскапа Гурья. Працэнтаў 15 атрымалі адзнаку «выдатна», працэнтаў 35 — «добра», астатнія — «здавальняюча».

Чаканы эффект апраўдаўся. Упэўніўся ў гэтым сам, бо ўдзельнічаў ва ўсіх занятках, бачыў слухачоў, чуў іх пытанні. Гэта пацвярджаюць і супрацоўнікі ўстаноў: сярод слухачоў не было парушальнікаў рэжыму. Таксама дзякуючы сваякі нашых падапечных, яны таксама адзначаюць станоўчыя перамены. Нарэшце, задаволенасць відывочная з боку саміх выпускнікоў. Выдача сертыфікатаў атрымалася ўрачыстай. Адзін з выпускнікоў курсаў пасля вызвалення паступіў у Мінскае духоўнае вучылішча на вочную форму навучання.

У 2023 годзе мы набралі другую групу, дзе ўступным экзаменам стала эсэ на тэму «Як я прыйшоў да Бога». Адзнаку, як і ў выпадку выпускнога экзамену, выстаўлялі выкладчыкі семінарыі. Аднак для тых, хто такія курсы скончыў, з'явілася патрэба працягнуць навучанне на больш высокім узроўні. І тады Сяргей Калдзека пазнаёміў мяне з дырэктарам Мінскага духоўнага вучылішча айцом Іаанам Задарожным, які пагадзіўся залічыць асуджаных у сваю ўстанову.

Такім чынам, у Мінскае духоўнае вучылішча паступілі 103 сертыфікаваныя выпускнікі Багаслоўскіх курсаў. У якасці ўступнага выпрабавання былі вызначаны сачыненне і сумоўе. Яны паступілі ўжо на двухгадовую праграму па паглыбленым вивучэнні асноў праваслаўнай веры і хрысціянскай маралі. Фармат навучання ў вучылішчы больш напружаны: па чатыры акадэмічныя гадзіны ў суботу і ў нядзелю. Гэта, насамрэч, цяжка для ўсіх: для супрацоўнікаў, навучэнцаў і выкладчыкаў. Таму некалькі чалавек адсяліся. Разам з тым, калі ўцягваешся, то ўзнікае ў такіх занятках патрэба, бо тэмы на іх разглядаюцца глыбока, важныя і жыццёвыя. Па выніках выпускнікі атрымаюць пасведчанне, якое даецца права на праходжанне скарачанага праграмы для атрымання

дыплама. Ёсць ідэя працягнуць навучання на катэхізатарскім аддзяленні вучылішча яшчэ на год, тады ўсё духоўнае навучанне зойме 4,5 года.

— Якое ваша ўражанне ад праекта?

— Вельмі добрае. Найперш, вельмі высокі ўзровень педагогаў. На Багаслоўскіх курсах выкладаюць такія таленавітыя педагогі, як іераманах Яўстафій (Халіманкоў), протадыякан Генадзь Малееў... Яны раскажваюць проста і зразумелай мовай і робяць акцэнт на тым, што праваслаўе — гэта рэлігія практычная. Яно дапамагае жыць.

Разам з тым, яно «не зручнае». Нездарма прафесар Восіпаў любіць паўтараць радкі нямецкага паэта Фрыдрыха Логау: «Так, бой з сабой самім — ёсць самы цяжкі бой, // Перамога з перамога — перамога над сабой». Любому чалавеку ўласціва сябе апраўдваць: «У мяне ўсё дрэнна, бо ўсе вакол вінаватыя». Праваслаўе вучыць шукаць крыніцу праблемы ў сябе. Калі гэты прынцып трансліраваць на псіхалогію, то ён будзе гукаць наступным чынам: вылучанне ад любой залежнасці пачынаецца з прызнання гэтай залежнасці. Праграма «12 крокаў» па вылучванні ад алкагалізму, напрыклад, пачынаецца з прызнання свайго дыягназу. Псіхалогія кажа: твае няўдачы ў мінулым становяцца тваім вопытам толькі тады, калі ты бярэш за іх адказнасць на сябе. Калі прызнаў, пражыў, прапрацаваў, тады гэта становіцца рэсурсам, ад якога можна адштурхнуцца.

Праваслаўе «не зручнае» і тым, што вучыць разумець — ты горш за іншых. Хочаш некага асудзіць? Паглядзі на сябе — ты значна горш, чаго вартыя толькі твае думкі! Гэтыя рэчы працуюць. Яны вельмі важныя для выпраўлення, для матывацыі работы над сабой. Матывацыя — гэта ўнутраная патрэба, яна фарміруецца на падставе эмоцый.

Хлопцы, якія навучаюцца ў вучылішчы, атрымліваюць поспех сацыяльна прымальнымі спосабам. Краёвугольны камень выпраўлення — рабі нешта годнае і атрымаеш прызнанне. У дадзеным выпадку, сертыфікат, пасведчанне, дыплом аб духоўнай адукацыі — гэта прызнанне поспеху.

Вядома, праект новы, і час ад часу ўзнікаюць патрэбы ў пэўнай карэкцыроўцы. Вырашаем пытанне з літаратурай і іншымі. Але шурпатасці непазбежныя ў любой новай справе.

«Наша задача — насычаць людзей не толькі ведамі, але і духоўна»

Гутарка з дырэктарам Мінскага духоўнага вучылішча протаіерэем Іаанам ЗАДАРОЖНЫМ, загадчыкам аддзялення катэхізатараў Мінскага духоўнага вучылішча Андрэем ГАРАНСКИМ і загадчыкам аддзялення дадатковай адукацыі Мінскага духоўнага вучылішча Святланай МАНДРЫК.

Андрэй ГАРАНСКИ: Сёлета Мінскаму духоўнаму вучылішчу спаўняецца 35 гадоў. Яно было заснавана яшчэ ў Савецкім Саюзе ў 1989 годзе і было самай першай падобнай навучальнай установай на ўсёй тэрыторыі

вялікай краіны. Заснавана яно было па благаслаўленні мітрапаліта Мінскага і Беларускага Філарэта (Вахрамеева).

Першапачаткова накіраванасць Мінскага духоўнага вучылішча была рэгенцка-пеўчая. На той час была вострая неабходнасць у памочнікаў для свяшчэннаслужыцеляў — менавіта ў рэгентах, пеўчых, псаломшчыках. У 2014 годзе было прынятае рашэнне сярэдняй духоўнай школы аб'яднаць і на іх базе арганізаваць аддзяленні. Такім чынам атрымалася тры аддзяленні: рэгенцка-пеўчае, катэхізатараў і званароў. У 2022 годзе адкрылася аддзяленне царкоўнага мастацтва, дзе маюцца два кірункі: царкоўнае мастацтвазнаўства і іканаліс.

Летась адкрылася пятае аддзяленне — дадатковай адукацыі, бо з'явілася неабходнасць афармляць праекты з розных аддзяленняў, якія выходзяць за рамкі стандартнага навучальнага працэсу. Размова пра царкоўную фларыстыку, курсы для экскурсаводаў паломніцкіх паездак з праваслаўнай накіраванасцю, кагнітыўную і сямейную псіхалогію і праваслаўную дапамогу тым, хто пакутуе — знаходзіцца ў месцах пазбаўлення волі.

— Адукацыйны курс «Праваслаўная дапамога тым, хто пакутуе» распачаць ўпершыню?

Прот. ІААН: Так, прычым не толькі ў практыцы Беларускай праваслаўнай царквы, але, падобна, у больш шырокіх межах. У Расіі такога няма. Нашы выпускнікі атрымаюць пасведчанне пра тое, што яны працвалі курс і атрымалі залік па пэўным набору прадметаў.

Андрэй ГАРАНСКИ: Мы вырашылі пакуль не выдаваць ім дыплом і не рабіць дыферэнцыраваную сістэму адзнакі, бо дыплом Мінскага духоўнага вучылішча мае на ўвазе, што чалавек, які яго атрымаў, працуе па названай спецыяльнасці. Калі гэта катэхізатарская работа, значыць, ён можа працаваць на прыходзе з дарослымі, моладдзю — на высокім узроўні і на сучаснай, зразумелай мове сведчыць аб праваслаўным веравучэнні і хрысціянскай маралі. Што датычыцца чалавека, які знаходзіцца ў папраўчым калоніі, то мы не ведаем, як ён сябе будзе паводзіць, калі адтуль выйдзе. Але мы даём яму магчымасць пасля вызвалення завяршыць навучанне ў Мінскім духоўным вучылішчы і атрымаць дыплом.

Прот. ІААН: Духоўная школа мае на ўвазе ў першую чаргу духоўнае ўзрастанне — у малітве, зносінах з Богам. Наша задача — насычаць людзей не толькі ведамі, але і духоўна.

— Ці ёсць адваротная сувязь з вашымі навучэнцамі, якія знаходзяцца ў ізаляцыі ад грамадства?

Святлана МАНДРЫК: Так, мы адчуваем зацікаўленасць. Узровень пытанняў, якія задае аўдыторыя, дастаткова сур'ёзны. Бачна, што тое, пра што яны пытаюцца, іх сапраўды хвалюе. Напрыклад, яны папрасілі больш падрабязна разгледзець тэму пра прычыну зла ў нашым свеце. Відавочна, што яны над гэтым разважаюць, часам самі і адказваюць на свае пытанні. Да таго ж яны шчыра дзякуюць за адказы і за лекцыі.

Андрэй ГАРАНСКИ: Такія пытанні ім баяцца, падобна як рэагуе на дотык адкрыты нерв.

Для гэтай аўдыторыі больш выразны інтарэс: як атрымання веды праламляюцца ў духоўным жыцці, на практыцы. Аж да аске тыкі. Гэта здзіўляе.

Прот. ІААН: У абмежаваных умовах чалавек заўсёды разважае больш інтэнсіўна і глыбока пра сябе, пра сваё духоўнае жыццё, пра абставіны, якія яго прывялі ў месцы пазбаўлення волі. І мы ў гэтым упэўніваемся.

— Як хрысціянства ставіцца да зняволеных?

Прот. ІААН: Хрыстос у прытчы пра Страшны Суд раскажаў, як Сын Чалавечы і Цар будзе судзіць усе народы і аддзельна адных ад іншых, і адным скажа сярод іншага: «У цямніцы быў, і вы прыйшлі да Мяне». Бог будзе судзіць нас не па тым,